

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

HEMŞİRELİK BÖLÜMÜ

HEMŞİRELİĞE ÖZEL EPİDEMİYOLOJİ

Dr. Öğr. Üye. Figen Çavuşoğlu

DENEYSEL ARAŞTIRMALAR

*HEM207-Hemşireliğe zel
Epidemiyoloji*

Hafta-11

Sunum içeriği

- Deneysel araştırma ve amacı
- Özellikleri
- Randomizasyon
- Örneklem büyüklüğünün saptanması
- Yarı deneysel tasarımlar
- Deneysel araştırmaların sınırlılıkları

Dersin öğrenme hedefleri

- Deneysel araştırma türünü bilir
- Deneysel araştırmalarının özelliklerini bilir ve ayırt edebilir

- Çeşitli sağlık sorunlarının nedenleri belirlendikten sonraki aşama, bu sorunların çözümü için önlemler alınmasıdır
- Bu önlemleri belirlemek için deneysel araştırmalar yapılır

- Sağlam kişilere y6nelik uygulamaların etkinliği saha deneyleri ile
- Çeşitli tedavi y6ntemlerinin etkinliği ise klinik deneylerle değerlendirilir

Bir aşı veya ilacın etkinliğinin değerlendirilmesi için iki aşama var

Prelinik araştırmalar

- Laboratuvarda in-vitro deneyler
- Deney hayvanları üzerinde in-vivo deneyler

Klinik araştırmalar

- Faz I
- Faz II
- Faz III
- Faz IV

Deneysel araştırmaların amacı

- Hastalıklardan korunmaya yönelik
- Hastalıkların tedavisine yönelik
- Sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesine yönelik
- Verilen sağlık eğitiminin sağlık davranışları üzerindeki etkisini değerlendirmeye yönelik

Deneysel araştırmaların özellikleri

- Deneyin sonucunu etkileyebilecek tüm etkenler araştırmacı tarafından kontrol edilmeye çalışılır
- Bağımsız değişken manipüle edilerek bağımlı değişken üzerine etkileri incelenir
- Sonucu etkileyebilecek tüm diğer değişkenler sabit tutulur ya da randomize edilmeye çalışılır

- İncelenen faktör araştırmacının kontrolündedir İstediği taktirde değiştirebilir (İlaç dozu gibi)
- İncelenen faktör dışındaki tüm değişkenler sabit tutulabilir. Araştırılan etkenin “Neden” olup olmadiğı kesin olarak saptanabilir.
- Denekler veya yöntemler deney ve kontrol grubuna rastgele ayrılabilir
- Neden-sonuç ilişkisi doğru biçimde saptanabilir.
- Deney ortamı her zaman gerçek hayata uymayabilir.

Randomizasyon

- Araştırmaya katılacakların deney ve kontrol gruplarına tarafsız bir biçimde ayrılmaları
- Kişi özellikleri homojen olmalı
- Çevre özellikleri benzer olmalı

Randomize kontrollü çalışmalarda Rastlantısallığın sağlanması için:

- Katılımcının hangi grupta olduğunu bilmesi engellenebilir: **"tek kör"**
- Uygulamayı yapan kişinin de bilmesi engellenir: **"ift-kör"**
- Analizi/değerlendirmeyi yapan kişi de hangi grubun deney ya da kontrol grubunda olduğunu bilmez (**"üçlü-kör"**).

Örneklem büyüklüğünün saptanması

- Deney ve kontrol grubunda güvenilir sonuç elde etmek için en az kaç kişi üzerinde araştırma yapılmalı?
- **Deney ve kontrol grubunun eşit ya da yakın sayıda olması istenir**
- **Parametrik ölçümlere uygun olması için 30 ve üzeri olması istenir**
- Genellikle daha önce yapılan çalışmaların sonuçları esas alınır

Deneysel araştırmanın bölümleri

- Deney grubu
 - Kontrol grup
- Bağımsız değişken
- Bağımlı değişken
- Kontrol değişkenler
 - Öntest
 - Sontest

YARI-DENEYSEL TASARIMLAR

- Sosyal bilim, sağlık ve hemşirelik araştırmalarında etik ve uygulanabilirlik açısından birçok nedenle deneysel düzenin her zaman kullanılması olanaksızdır.
- Bu tasarım, gerçek deneysel tasarımın üç önemli oğesi olan yönetme, rastlantısallık ve denetimden en az birinin eksikliğinde geçerliliği tehlikeye sokan birçok etmenin denetiminin sağlanması amacıyla geliştirilmiştir.

Deneysel araştırmalarının sınırlılıkları

- Uzun zaman alan pahalı ve zor araştırmalar
- Bazı müdahaleler insanlar üzerinde uygulanamaz
- Sıklıkla etik sorunlar
 - Deney grubuna etkisi yeterince bilinmeyen bir müdahalenin yapılması
 - Kontrol grubunun tedavisiz veya korumasız bırakılması
 - Deney hayvanlarına zarar verilmesi
 - Hayvanlardan elde edilen sonuçların insanlara genellemede güçlükler

Teşekkürler

Kaynaklar

- Kubilay G., Emiroğlu O.N., Baybuğa M.S., Örsal Ö., Kesgin M.T. (2017). Sağlık Bilimlerinde epidemiyoloji. Göktuğ basın yayın ve dağıtım, Amasya.
- Tezcan S.G. (2017). Temel Epidemiyoloji. Hipokrat Kitapevi, Ankara.
- Tezcan S (1992). Epidemiyoloji Tıbbi araştırmaların yöntem bilimi. Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı. Meteksan Anonim Őirketi, Ankara.
- Güler, Ç., Akın L. (2012). Halk Sağlığı: Temel Bilgiler. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.

